

проблем своєї місцевості; усвідомлення того, що шкода завдана в одному місці, обов'язково вплине на всі ланки природного ланцюга; виокремлювати зв'язки між мораллю та соціальним розвитком.

На жаль, біоетика в Україні ще не перебуває на належному рівні, її питання не включені в шкільний зміст освіти і тому не розглядаються. Необхідно впровадити її комплексне вивчення в системі природничих наук. Біоетика повинна стати обов'язковою складовою формування особистості учня в сучасній школі. І саме на уроках хімії є можливість впроваджувати її ефективно, із залученням об'єктивних відомостей та без формування упередженого ставлення до сучасної науки.

Література

1. Гриньова М.В., Джурка Г.Ф., Кращенко Ю.П. Гуманізація освіти у вимірах біоетики // Глобальна біоетика: сучасні виміри, проблеми, рішення / Матеріали III міжнародного симпозіуму з біоетики. – К., 2004.
2. Запрожан В.М. Від біоетики до екоетики // Вісник НАН України. – 2004. – №8. – С. 13
3. Худушин Ф.С. Природа и мораль. – М.: Знание, 1983. – 64 с.

БІОЕТИКА В РУСЛІ БОЛОНСЬКОГО ПРОЦЕСУ

*Гриньова М.В., Новописьменна Т.В.
Полтавський ДПУ імені В.Г. Короленка*

Сьогодні особливо актуальним стає повернення до принципів гуманізму, людяності, визнання високої гідності кожної особистості. Це зумовлює появу нової міждисциплінарної галузі – біоетики. Охоплюючи царини медицини, біології та етики, біоетика має мету зняти соціокультурні протиріччя, повернути людство до ідеалів втраченої духовності, моральності. Принципами нової науки є любов до життя, визнання життя вищою вартістю [7].

Біоетика – це наука, яка вивчає взаємозв'язки людини з живою природою та із самою собою як частинкою цієї природи. Її мета – створення прийнятної етичної орієнтації, що базується на найбільшій повазі до людської гідності і найдбайливішому ставленні до життєвого середовища. Вона покликана гуманізувати застосування науки і технологій з людською гідністю і унікальністю, запобігати помилкам і технологічним зловживанням [2].

Стрімкі темпи науково-технічного прогресу, розширення горизонтів раціональних можливостей людства відкривають нові способи приборкання природи. У свою чергу, це спричиняє чимало дилем морального й філософського характеру. Як слушно зазначає католицький мислитель Жак Судо, вірити, що розвиток науки – це завжди погано, так само наївно, як вірити, що це завжди добре [8].

Біоетика, як новий науковий напрям, стала реакцією на інтенсивні

темпи розвитку освіти. Цей транскультурний феномен, структурний елемент прикладної етики, має своїм предметом низку питань, неоднозначних щодо їхньої моральної кваліфікації [2].

Поняття біоетики ввійшло в науковий обіг, набуло значного поширення й глибокого теоретичного опрацювання. Актуальність біоетичної проблематики, усвідомлення її важливості демонструє той факт, що світова громадськість в особі ЮНЕСКО зробила етику в галузі науки і технологій одним із пріоритетів своєї стратегії на 2002 – 2007 роки. Зацікавлення вищезгаданими проблемами спостерігаємо і в українському суспільстві, у наукових інституціях, засобах масової інформації. Тому біоетика стала поштовхом для розвитку сучасної освіти, зокрема це впровадження Болонського процесу.

Болонський процес – це процес розпізнавання однієї освітньої системи іншою в європейському просторі. Якщо майбутнє України пов'язане з Європою, то не можна надалі стверджувати, що Болонський процес має для нас лише просвітнє та пізнавальне значення. Надання високої оцінки національній системі освіти не має заспокоювати нас і стримувати глибинне її реформування [4].

Отже, Болонський процес – це процес структурного реформування національних систем вищої освіти країн Європи, зміни освітніх програм і потрібних інституційних перетворень у вищих навчальних закладах Європи. Його метою є створення до 2010 року європейського наукового та освітнього простору задля підвищення спроможності випускників вищих навчальних закладів до працевлаштування, поліпшення мобільності громадян на європейському ринку праці, підняття конкурентоспроможності європейської вищої школи. Для досягнення цієї мети було запропоновано прийняти зручні та зрозумілі градації дипломів, ступенів і кваліфікацій; увести в своїй основі двоступеневу структуру вищої освіти; увести взаємовизнаний на європейському просторі вчений ступінь доктора філософії; використати єдину систему кредитних одиниць (систему ECTS – European Community Course Credit Transfer System), яку ще називають системою кредитних одиниць, системою кредитних заліків, системою кредитних рівнів, системою залікових одиниць, кредитною системою взаємовизнання тощо; увести уніфіковані і взаємно визнані на європейському просторі додатки до диплома; напрацьовувати, підтримувати і розвивати європейські стандарти якості із застосуванням порівняльних критеріїв, механізмів і методів їх оцінки відповідно до вимог ENQA; усунути наявні перепони для розширення мобільності студентів, викладачів, дослідників і управлі-нців вищої школи [6].

На всіх етапах Болонського процесу було проголошено, що цей процес добровільний; полісуб'єктний; такий, що ґрунтується на цінностях європейської освіти і культури; такий, що не нівелює національні особливості освітніх систем різних країн Європи; багатоваріантний; гнучкий; відкритий; поступовий.

Привабливість ВНЗ для студентів – це великі ваги комплексного компонента, яка включає перспективу для кар'єри, що надає університет,

якість та вартість навчання, вартість проживання, доступність побутових послуг, наявність стипендіальних програм, повага до європейських та світових цінностей, відсутність міжнаціональних та релігійних конфліктів, відповідність європейським освітянським стандартам тощо [3].

У другому циклі студенти післядипломної освіти можуть вибирати між навчанням на здобуття ступеня магістр або звання доктора наук, з можливістю переходу з одного на інший. На обох рівнях більшу увагу приділяють дослідженню та самостійній роботі.

Працевлаштування – це принцип, що лежить в основі забезпечення прав молоді людини на транснаціональну освіту.

Болонська декларація підтвердила, що можливість влаштування на роботу – це основне питання для вищих закладів у всій Європі; це стратегічна мета, яка не має альтернативи. Працевлаштування – це індикатор успіхів всього Болонського процесу в цілому. Він настільки важливий, що в дискусіях про доцільний термін навчання на будь-якому рівні учасники дійшли висновку, що навчатися, використовуючи принцип “навчання через усе життя”, треба доти, поки не знайдеш роботу [1].

Таким чином, вищий освітянський поверх європейського простору можуть займати держави, які повністю сприяють студентському самовиявленню, що головним чином забезпечується золотою тріадою – мобільністю, привабливістю, працевлаштуванням. Це прерогатива, компетенція і обов’язок держави перед молоддю України, системою української освіти та перед європейською співдружністю.

Ми починаємо рух до Болонського процесу. На цьому шляху важливо, щоб нас не спіткала небезпека. Вона в тому, аби наші перетворення не виявилися поверховими, косметичними і не звелися лише до конференцій і обговорень. Вони мають бути такими, щоб досягти бажаної мети – надати молоді можливість, співпрацюючи з Європою, розбудувати Україну і зробити усіх нас громадянами прекрасного європейського континенту.

Отже, Болонський процес – це процес розпізнавання однієї освітньої системи іншою в європейському просторі. Якщо майбутнє України пов’язане з Європою, то не можна надалі стверджувати, що Болонський процес має для нас лише просвітне та пізнавальне значення. Надання високої оцінки національній системі освіти не має заспокоювати нас і стримувати глибинне її реформування [3].

Література

1. Болонський процес у фактах і документах / Упорядники Степко М.Ф., Болюбаш Я.Я., Шинкарук В.Д., Грубінко В.В., Бабин І.І. Київ – Тернопіль: Вид-во ТДПУ ім.В.Гнатюка, 2003. – 52 с. (www.tspu.edu.ua).
2. Гриньова М.В. Особистісно-орієнтоване навчання і принципи біоетики // Другий національний конгрес з біоетики. Тези доповідей. – К., 2002.

3. Долженко О.В. Сорбонская и Болонская декларации: Информация к размышлению... // Вестник высшей школы: Alma mater. – 2000. – № 6.
4. Журавський В.С., Згуровський М.З. Болонський процес: головні принципи входження в Європейський простір вищої освіти. – К.: ІВЦ „Видавництво „Політехніка”, 2003. – 200 с.
5. Кремень В.Г. Болонский процесс: сближение, а не унификация // Зеркало недели. – № 48(473). – 13-19 декабря 2003.
6. Основні засади розвитку вищої освіти України в контексті Болонського процесу (документи і матеріали 2003 – 2004 рр.) / За ред. В.Г. Кременя, авт. кол.: Степко М.Ф., Болюбаш Я.Я., Шинкарук В.Д., Грубінко В.В., Бабин І.І. – Київ – Тернопіль: Вид-во ТДПУ, 2004. – 147 с. (www.tspu.edu.ua).
7. Перший національний конгрес з біоетики. 17-20 вересня 2001р. Київ, Україна. Тези доповідей. – К., 2001. – 144с.
8. Судо Ж. История биоэтики, дискуссии, этическая ориентация // www.kcn.ru / tat-ru / religion / catholic

ЕТИКА ЖИТТЯ В СВІТЛІ ІДЕЙ АКАДЕМІКА

В.І. ВЕРНАДСЬКОГО

*Гомля Л.М., Литвиненко Т.Ф., Теслюк М.Г.
Полтавський ДПУ імені В.Г. Короленка*

Сучасне вчення про біосферу і її екосистеми (біогеоценози) має загально-біологічне значення і є науковою основою при практичному вивченні і використанні кожного вибраного біоценозу.

Існування вчення В.І. Вернадського про біосферу стало можливим тільки в ХХ столітті на основі загального досягнення науки про живу і не живу природу. Своє перше відображення воно знаходило в роботах Ж.Б. Ламарка і М.В.Ломоносова, і чітко визначилось після появи еволюційного вчення Ч. Дарвіна.

В.І. Вернадський показав науковий шлях вивчення біосфери через поступове пізнання законів існування та розвитку окремих біоценозів, як складових частин біосфери, що поділяються на біогеоценози тундрового, лісового, степового типу і т. п. Отже, вчені усіх країн мають реальні, дуже різноманітні об'єкти вивчення.

Особисто В.І.Вернадський показав зв'язок живої і неживої природи в процесі колообігу речовин і енергії в природі, залежність біосфери від космічних явищ, етапів розвитку живої природи в геологічному і історичному плані, але в той же час він описував результати зворотньої взаємодії біосфери на неживу природу під час ґрунтоутворюючого процесу, виділення в атмосферу кисню, в процесі фотосинтезу та інше.

В.І. Вернадський вперше став пов'язувати вчення про біосферу з результатами появи людства і його впливу на природу в зв'язку з розвитком науки і техніки. В своїх висловлюваннях він неодноразово підкреслю-